

8. A tagok alapszabályszerű biztosíték mellett a „Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet”-től kölcsönt vehetnek igénybe.
Minden baleset, annak megtörténte után azonnal, de legkésőbb 48 óra alatt az egyesület vezetőségénél okvetlen bejelentendő.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek :

Lapunk 9. sz. kimutatott segélyösszeg
K 240,700.—

Balesetsegélyek :

Lapunk 9. sz. kimutatott segélyösszeg
K 54,271.93

Ujabb segélyek :

1991. Molnár János	30 K
2250. Nemes Gyula	50 „
5042. Laboda Pál	40 „
5339. Mohácsi Ferencz	40 „

A novemberi előléptetés.

Mig az egész vonalon lázas izgalommal tárgyalják, számíthatják a novemberi előléptetési viszonyok eshetőségeit, bent az igazgatóság rendes labirintusában titkon folynak az előkészületek, melyről csak elvétve pattan ki valami hír. Az utóbbi előléptetések adatait vizsgálva, nem sok reménnyel kecsegtet a közelgő novemberi előléptetés sem. Azt mondhatnók, hogy az egész vasuti társadalom bizonyos apatikus nemtörődömséggel gondol az előléptetésre, mely pedig boldogulásának egyetlen, biztos alapja. Azt a példátlan buzgalmat, melyet a vasuti szolgálat megkövetel, csak nagyon kis mértékben honorálja az évenként kétszeri előléptetés.

A mai előléptetési rendszer arra jó, hogy bárki kiszámíthassa mennyire lehet előre, mit remélhet biztosan elérni minden különösebb szorgalom, jóindulat nélkül. Az ambíció szárnybontására azonban nem kedvező, mert alig ad arra alkalmat, hogy valaki tehetsége által a tömött sorokból kiemelkedhessen. Évek hosszú küzdelmeibe került, míg a vasutasok hő kivánsága, az automatikus előléptetés intézménye szabályzati biztosítékkal tető alá került. Ez volt az a lidérczfény, mely után mindenek kimeredt szemekkel, ziháló mellel rohantak. Ettől várták a megváltás boldogító mámorát, ebbe helyezték minden reményüket.

A régi előléptetési rendszer bizonyára nem érdemel sajnálatot. Nem alapult azon a mindenkit kielégítő szilárd igazságosságon, mely a mértéket bárkivel szemben egyformán használja; sőt ellenkezőleg, a protekció, a külső beavatkozás érvényesülésének tág teret nyitott. Ha volt kellő indok, mely a külső nyomásnak gátat akart vetni, az volt, hogy olyan módon alapoztassék meg az előhaladás, mely a pártfogó nélküli ezreket is a boldogulás ösvényére vezesse. A ki a szolgálati szabályzat kiadásakor az előmeneteli viszonyokat szabályozó rendelkezéseket jobban szemügyre vette, azonnal tisztában volt azzal, hogy itt még azt a keveset is, mely az előléptetésekből remélhető volt elérni, a szabályok furfangos stílusával vették el a vasutasoktól. Bárány köntösében jelent

meg a farkas s mi valamennyien örömmel üdvözlöttük; hogy később felfaljon bennünket, arra nem gondoltunk. Most itt van közöttünk, védekezni ellene nem tudunk. Az egész szolgálati szabályzat csak önámításunkra való. Kell nekünk e szabályzat, mely minden jóval, joggal felruház, diszít, hogy a sorok közötti értelemzavaró fordulatokkal elvegye azt, mit oly örömmel hittünk már a magunkénak. A szolgálati szabályzat arra való, hogy intézményesen biztosítsa azt a semmit, melyet szabályokba foglalva nyújtott. Egyben arra is szolgál, hogy mindazon esetekben, melyekben valamit a személyzet előnyére lehetne magyarázni, paragrafusokkal könnyebben vegye el a szabályzat a jogát, igazát kereső vasutastól. Bár ez igazságokkal már mindenki tisztában van, elvétve mégis akad olyan rajongó lelkületű, ki még bizik a minden jogát békóba szorító szolgálati szabályzatban.

Az előléptetéseket rettenetes módon szabályozta. Azelőtt legalább remélni lehetett a sors kegyes szeszélyében, ma azonban a rideg valóság elsomorító tudata kárhóztatja véltenségre a tehetséges, munkabíró, hivatását megbecsülő és szerető alkalmazottakat. Már maga az a bizonyos automatikus előmenetel akasztja meg a kedvezőbb kilátásokat. Az ember boldogulását időhatárok közé szorítani nem lehet. Ellenkezik ezzel a természet rendje, mely az élet tartamát sem szabta automatikus lejáráthoz. Az a rövid időköz, mely a szolgálat megkezdése és vége között az emberi tevékenység kibontakozására rendelkezésre áll, a szabad verseny feltételei szerint rendezendő be. Mindenki a szerint boldoguljon, a mint képessége, esze, szorgalma arra érdemessé teszi. Paragrafusok szerint, évek szaporodásával valakit okosabbá hivatalosan nyilvánítani, vagy tehetségesebb embert visszaszorítani, mert előmeneteléhez megkivánt szolgálati ideje még nem telt le: bohózatba illő kómiikus lehetetlenség.

A régi előléptetési rendszer hiányossága az volt, hogy lehető kevesen érték el a főhivatalnoki fokozatot. A személyzet évtizedes sérelme volt ez és pedig méltán. Egy munkás élet minden reménye szálta a sirba, mikor előléptetés helyett a megalázó mellőzés jutott olyanok osztályrészéül, kik jogosan számíthattak a felsőbbség jóakaratu támogatására. Főhivatalnoki rangfokozatot csak azok érték el, kik a sors kegyeltjei voltak, vagy nagy összeköttetéssel rendelkeztek. Hogy ez lehetetlen és igazságtalan állapot volt, azt mindenki érezte, azzal mindenki tisztában volt. A vasutaság egyetlen automatikus előléptetési rendszerrel vélte sérelmeit orvosolni.

Nagy küzdelmek árán kivívta régi óhaját, kivánságát. Most megvan az automatikus előléptetési rendszer. Kérdem, mit nyertünk vele? Semmit.

Haladunk a ranglétrán. A felsőbbség akarata ellenére is haladunk, ha itt az ideje. De éppen ott vagyunk a hol voltunk; talán most még rosszabb a helyzet, mint volt régen. Egyben azonban kedvezőbb, mert nem hagy kétségben az iránt, hogy bizonyos esetekben csak: addig mehetünk és nem tovább. Értem a VII. rangosztály csillagos első osztályát. Akit a rangosztály csillagával feldiszitene, az megadás-

sal viselheti a lemondás, a reménytelen kilátás nehéz és fájdalmas keresztjét. Pedig az utóbbi előléptetések számszerű adatai azt bizonyítják, hogy többnek van arra kilátása, hogy a csillagnál megrekedjenek, mintsem onnan simán kimenekülhessenek. A legutóbbi előléptetések nem hogy megnyugtatták volna a vasutasokat, ellenkezőleg mély keserőséggel töltötték el. Azzal a keserőséggel, mely a lelkek, szívek mélyén lakozik, mely állandóan marcangolja, tépi, sebzí a jobb sorsra érdemes vasutasok néma ezreit. A szótlán némaság pedig a lappangó elégedetlenség lármás jele, mely előbb-utóbb megtalálja a maga bajának kiáltó kifejezéseit!

A vasut jóvedelmezőségének hiányos mérlegét ne akarják a munkás személyzeten megtakarított fillérekkel megjavítani. Rossz gazda az, ki cselédekének béréből kísérli meg jóvedelmét szaporítani. A takarékoság helyén való ott, hol megtakarítani lehet és célszerű. A vasutnál is van elég alkalom, hol a takarékoság hatékonyan érvényesülhet. Tovább ne menjünk, ott vannak a refakciók, a titkos díjkezdmények, a pauszák, a boldog-boldogtalannak ajándékozott szabadjegyek. Tessék ezeket a kedvezményeket korlátozni, vagy megvonni; több jóvedelem mutatkozik majd azonnal, mint a mit előléptetések korlátozásával elérni sikerült.

Az automatikus előléptetés időhatárának megállapítása, mint végső terminus szolgáljon az előléptetés megállapításánál. A várakozási idő leteltét az előléptetés jogosultságának elismeréséül általánosítani lehetetlenség, mely előbb-utóbb hátrányosan fog a személyzet rangbeli eloszlásánál jelentkezni. Olyan nagy tesütnél, mint a milyen az államvasutak személyzete, a rangosztályok keretén belüli számarányok helyes összhangjára különös gond fordítandó. De a személyzet odaadó, fáradságot nem ismerő, pontos, lelkiismeretes és buzgó szolgálata is megköveteli, hogy felsőbbje munkásságát kellően honorálja.

A múltban az előléptetések nyilvánosságra hozatala csalódást csalódásra halmozott. Most sem remélünk sokat a novemberi előléptetéstől. Pedig aránylag csekély összegből kitelne egy nagyobb soronkívüli előléptetés, mely nemcsak kárpótlás volna az elmúlt két silány előléptetésért, hanem egyben fokozná, új életre keltene azt a buzgalmat is, mely a sok méltánytalanság miatt már-már tűnedezőben van.

A lakáskérdés.

A hivatalnok mindig panaszkodik: ez a közhiedelem és ez a megjegyzés a válasz akkor, ha a hivatalnoki státus alázas, gyenge hangon valamit kívánni óhaj. Még csak nem is kíván, csak kívánni óhaj. Pedig azt sem lehet mondani, hogy a közvélemény nem viseltetik szimpátiával hivatalnokainak kivánságaival szemben. De, sajnos, a hivatalnoknak gyakran van kívánni valója.

Az elsőrendű szükségletek az utóbbi években tetemesen megdrágultak. Ezt már hangoztatni sem kell, — minden gyerek tudja. Ezzel szemben a hivatalnok jóvedelme szilárd és állandó, mint Sion hegye.

Az iparos, a kereskedő megtalálja számítását; — az ő nyereségszázalékát hozzácsapja az áru beszerzési árához, legfeljebb a fogyasztó drágábban fizeti meg szükségletének kielégítését. A hivatalnok fizetése azonban a hét szük esztendőben, a hét bőben — már el is felejtettük, hogy milyen is lehet az a bő esztendő — egyaránt változatlan. A jövedelemre egyáltalán nincsenek befolyással a gazdasági viszonyok, melyeknek expanzív ereje nem férhet azon merev keretekbe, a melyeket az állami fizetések nyújtanak. Az állami hivatalnok nem is takarékoskodhatik, mert állandóan csak elsőrendű szükségleteit tudja fedezni. Ilyen körülmények között pedig nem lehet szó azon kiegyenlítő hatásokról, melyeket éppen a gazdasági viszonyok változó volta, — ha jobban megy az üzlet — takarékoskodni, ha rosszabbul, — a takarított pénzből kiegészíteni — a megélhetéshez szükséges eszközöket, lehetővé teszi.

Ezért nem veheti soha rossz néven sem a közvélemény, sem a kormányhatalom, ha időnként részleges javítások iránti gyenge óhajok bukkannak fel, mindig azzal a klauzulával ellátva, hogy lehetőleg az állami költségvetés megterhelése nélkül valószínű meg az új reform.

Sajnos, a civilizember részére az államkassza egy olyan takarékpénztár, melybe csak bele lehet tenni, kivenni azonban nem. Szinte izléstelenségig unalmas volna végigsírni azt a verset, hogy a kultúra és a hivatalnoki státus emelésére a költségvetés mily csekély százalékát szolgál. Tény azonban az, hogy minden reformot bizonyos büvész ügyességgel kell megoldani, hogy pénzt jelentsen, de pénzbe ne kerüljön. Mert hisz pénzért a bolond is tud hozni zsemlyét. Azt sem taglaljuk hosszasan, hogy a hivatalnoknak adott fizetés voltaképpen a legjobb befektetés az állam részéről, mert egyrészt ezáltal emeli egy igen nagy osztály szükségletfedezési képességét, oly osztályt, mely egész pénzt az országban adja ki szükségleteire. Közvetve tehát emeli az ország iparosainak, kereskedőinek jövedelmét és így az adózóképességét. Szóval az állam által nyújtott nyomorult hivatalnoki fizetés az ország gazdasági életének minden egyes ütőerébe eljut és felfrissítőleg hat.

De ez is mellékes szempont akkor, a mikor bele kell nyulni az állampénztárba. Az állam is mintha úgy gondolkodnék: Jó! hisz jó helyen van az a hivatalnokaimnál, de mégis jobb, ha a tárczámban van.

Hiába! hány hivatalnok gondolja el úgy magában, hogy a legleketlenebb kalmar az állam.

Hátha igaza is van?!

Ilyen gyenge óhaj már huzamosabb idő óta, hogy a lakbér dolgában kell valamit tenni.

A szolgálati rendtartás szerint egy ellenőrnek három legalább 20 m² nagyságú szobára van igénye; ha természeti lakásban részesül, a lakbéré pedig Budapesten 1000 korona. Már most Budapestnek melyik 3 szobás — 20 m²-es nagyságú szobákról van szó — lakását lehet megkapni 1000 koronáért? Különösen a fővárosban, de még vidéki városokban sem lehet 1000 koronáért oly lakást kapni, melyre egy VII. rangfokozatu

máv. tisztviselő, már családjára való tekintettel is, igényt tarthat. Kénytelen a legtöbb uzsoraüzletekbe belemenni és házat venni a főváros környékén. Kénytelen hivatalától távol lakni, a mi gyakran a hivatali működés rovására van. Kénytelen délutáni — a foglalkozásával gyakran összeférhetetlen természetű — mellékfoglalkozásokat üzni, hacsak nem akar családjával valamely rousseau-i természeti lakásban meghúzódni.

Ezen a téren kell valamit tenni és így nem lesz érdektelen, ha külföldi példa után indulva, egy tervet közlünk itt.

A németbirodalmi vasutaknál a lakbérben különbséget tesznek a nős és nőtlen alkalmazottak között. Ez igen helyes és szociálpolitikai gondolkodásra valló rendelkezés. Mig Franciaországban, általában külföldön arra törekszenek, hogy — amennyire csak az állam pénzügyei megengedhetővé teszik — a családost ember kíméljék és lehetővé tegyék, hogy családját állásának megfelelően eltartsa. Nálunk épp ellenkező a tendencia. Adózási rendszerünk révén a legényembernek gyöngyélete van; a családost pedig minden gyerekkel külön sújtya az adórendszer. Az államnak a gyerek csak adóalanyt, a családfőnek pedig új terhet jelent.

A bajor államvasutaknál pl.: a VII. rangfokozatban a nős ember lakbére 690 márka, a nőtlené 315; a IX.-ben a nősé 525 márka, a nőtlené 225 márka. E példákban is igen világosan látszik, hogy mennyire helyesen fogják fel a bajor államvasutak intézőkörei a lakbérkérdést. A nőtlen ember, kinek sem háztartást nem kell vezetnie, sem családot nem kell eltartania, teljesen ki tudja elégíteni lakásigényeit a rendes, családost ember számára megállapított lakbér 50%-ából.

Ez ellen a nőtlen emberek sem tiltakozhatnának, — legfeljebb egy módon — úgy, hogy megnősülnek. Ilyen rendezés mellett az államkasszához sem igen kellene nyulni, a családost emberek lakbérének felemeléséből származó költségvetési többletet teljesen fedezné a nőtlenek lakbéréinél elért megtakarítás. Ez igazságos is volna, méltányos is és bizonyos mértékig megoldaná a ma már égető lakbérkérdést.

Egy nőtlen.

A kolera.

— Néhány szó az egyéni védekezésről. —

Irta **Preisz Hugó dr.** egyetemi tanár.

A sok gáncs után, a melylyel a lapok az egészségügyi hatóságokat — nem kutatatom, joggal vagy jogtalanul — illeték, talán nem lesz haszon nélkül való, ha a közönség az *egyéni védekezés módjairól és lehetőségéről* is tudomást vesz. Mert a legideálisabb állapot az lenne, ha a társadalom minden egyes tagja megtenne mindent, a mi a kolera elkerülésére szükséges, s ez által a hatósági intézkedések tulajdonképpen fölöslegessé is válnának. Eredményes egyéni védekezés azonban csak akkor lehetséges, ha tudjuk, hogy a betegség csirái mi módon terjednek, mi úton jutnak belénk és hogy mi módon lehet elkerülni vagy ártalmatlanná tenni.

Némileg igaza volt az ismert tudós-

nak, *Mecsnikovnak*, a mikor, nem bizonyos, tudományos meggyőződés szülte méltatlankodás nélkül, azon való csodálkozását fejezte ki, hogy miképpen lehet manap még félni a kolerától, mikor ez a betegség és az ellene való védekezés módjai ugyyszólván a teljes befejezésig ki vannak dolgozva és ismeretesek előttünk. Igaza van *Mecsnikovnak*, de csakis a társadalom intelligens rétegeire nézve, a kik tudomást vesznek a kolera csiráinak terjedési módjáról és ehhez képest védekeznek; de nincs igaza a szélesebb néprétegekre nézve, a melyek új igazságokat nehezen és hitetlenül fogadnak és régi megrögzött szokásoktól csak nehezen téríthetők el, még akkor is, ha ezek a legszembeötlőbb egészségügyi érdekebe ütköznek. Mert csak az a meggyőződés, vagy legalább hit, hogy bizonyos életmód valóban képes védelmet nyújtani a kolerában való megbetegedés ellen, csak az indíthatja az embereket a védekezési rendszabályok igazán következetes megtartására. Ha majd valamikor a fiatalság nem az iskolának, hanem inkább az élet számára fog tanulni és ha majd a természettudományok tanítása nagyobb teret fog hódítani magának, akkor a fertőző betegségek ellen való egyéni védekezés is szélesebb körökre fog elterjedni.

A kolera ellen való védekezés nézőpontjából az újabb kornak egyik eléggé alig megbecsülhető vívmánya annak biztos felismerése, hogy a kolera csirái nem röpködnek a levegőben és hogy *nem a belehelt levegővel veszi magába az ember*. Ezt a tényt azonban sok művelt laikus sem tudja még. Igaz, hogy még alig harminc éves orvosi könyvekben is azt olvashatjuk, hogy a kolera mérge a talajból a levegőbe száll s innen léleki azt be az ember.

Hogy a koleraméreg nem illékony voltának felismerése mennyire fontos, bővebb magyarázatra nem is szorul. Mert ha a láthatatlan kicsinyesü koleracsirák a levegőben lebegnének és ennek áramlásával és a szélől hajtva mindenüvé elszállnának, akkor védekezésről szó sem lehetne, minthogy levegő nélkül nem élhetünk és minthogy nem tudnók, hol tiszta a levegő és hol nem.

Ha a koleraméreg a betegből vagy váladékaiból a levegőbe szállni és ezen keresztül egészséges egyéneket fertőzni képes lenne, akkor el sem volna képzelhető, hogy kolerás betegek környezete, orvosai, ápolói egészségesek maradjanak. *A levegőtől tehát nincs mit félnünk, még a kolerás beteg közvetlen szomszédságában sem*, mert a koleracsirák a levegőbe nem szállnak föl.

A koleraméreg a kolerás beteg tápcsatornájában óriási mértékben elszaporodik és a betegből kiürített anyagokkal nagy mennyiségben a külső világba jut. Minden kéz, tárgy vagy anyag, a melyhez ilyen fertőzött anyagnak a nyoma is tapad, a kolera csiráit hordja magán és ha e csirák egészséges ember szájába, gyomrába jutnak, megkaphatja a kolerát. Ennek tudása az egyéni védekezés alapja.

*

Hogy az olvasónak kellő fogalma legyen arról, hogy a kolerás anyag miként széledhet el a beteg körül, segítségére jövök a következő példával. Tegyük föl, hogy a betegből származó és koleracsirákkal telt anyag vala-

mely intenzív festőanyag volna, például fukszin vagy karmínvörös pora, melynek csekély nyoma is pusztá szemmel könnyen látható. Ugyebár, így könnyen elképzelhető, hogy a kolerás váladékától a beteg környéke csakhamar megpirosodna és pedig a beteg körül követett tisztaság mértéke szerint; a beteg ruhája, ágyneműje, a padló, ugyszintén az ápoló keze, ruhája stb. Már pedig csak kísérelje meg valaki fukszinporral csak kevésbé is bekent ujjakkal manipulálni és azt fogja tapasztalni, hogy csakhamar minden piros, a mihez csak hozzányult. Ha szakácsnőnek volt piros a keze, piros foltok tapadnak a tőle érintett eszközökre, ételekre, ha péké vagy cukrászé, akkor a süteményekre, ha gyümölcsös kofaé, akkor a gyümölcsre és így tovább. A ki ilyen festékes élelmiszert eszik, a ki ilyen tárgytól, anyagtól pirossá lett kézzel élelmiszert magába vesz, az a piros festéknek részecskéit is magába szedi.

Egészen így, csak hogy szemmel nem követhető módon terjed a kolerás anyaggal a kolerá mérgé is. A különbség csak az, hogy az ekképpen elszéledt koleracsiráknak sorsa nagyon változó lehet. A kiszáradásnak kitett csirák csakhamar, esetleg már kevés óra alatt elhalnak; de a nedves, nyirkos helyre jutottak sokáig, hetekig is élve maradhatnak, sőt, bizonyos körülmények között, el is szaporodhatnak, így például vízben, tápszerekben, gyümölcsnek ezukros nedvvel bevont felületén, nedves fehér-és ruhaneműkben stb.

A gyümölcs kolerá idején régóta gyanuba vett élelmi és élvezeti cikk; de a laikus közönség szemében még mindig mint olyan szerepel, a mely kolerajárvány idején a kolerát önmaga is előállítani képes. Pedig a gyümölcs csakis mint a kolerá-csirák vivője és közvetítője játszik ilyenkor fontos szerepet. Az az ut, a melyet a gyümölcs megtesz, a míg a termőfáról a fogyasztóhoz eljut, nemkülönben az érett gyümölcsnek sokszor a czukros nedvtől tapadós felülete, nagyon is alkalmas arra, hogy a gyümölcs mint elsőrendű terjesztő szerepeljen a kolerajárvány idején. A fáról való leszedés, a gazda udvarába, majd a piacra való szállítás közben, végül a piacon a gyümölcs

bőven ki van téve kezek által való fogdosásnak, szennyezett tárgyakkal való érintkezésnek, szennyezett talajra való kiboruláshoz. Innen a gyümölcsnek jogosulatlan rossz híre a kolerás időben. A nem fertőzött gyümölcs, nevezetesen az, a mit fájáról tisztá kézzel szedünk, kolerá idején is épp oly kevésbé veszélyes, mint máskor. A nagy közönség abban a hiszemben él, hogy a fertőzött gyümölcsöt mosással ártalmatlanná lehet tenni. Nem tagadható, hogy ez oly gyümölcsfajoknál, a melyek sima felületűek (például alma, körte, szilva) és a melyeket mosás után ruhával alaposan le lehet dörzsölni, sikerülhet is; de máskor ez teljesen lehetetlen. Ismeretes, hogy az őszi barackbársnyos felületéről mennyire nehéz egy foltot letisztítani. A szokásos megfürösztése a szőlőnek pedig ártalmas csirák eltávolítására ugyancsak illuzórius.

A kolerának gyakori terjesztője a víz is, mert a belé jutott kolerás anyag abban elszéled, a folyóvizek pedig ezt magukkal sodorván, nagyobb távolságokra is elhordják. A kolerá csirái vízekben ugyanis napokig, hetekig élve maradhatnak, s ily víznek ivása, vagy ily víztől nedves élelmiszereknek élvezete kolerát okozhat. Az eddig megállapított kolerá-csirák kivétel nélkül a Duna mentére szorítóznak és alig szenved kétséget, hogy a betegek egy része nyers Dunavíz ivása által fertőződött meg.

A *Budapesti Hírlap* egyik munkatársa a velem folytatott beszélgetés nyomán a budapesti vízvezetéki vízzel mondott véleményemet oly szavakkal adta vissza, a mely — a mint több főlészólalásból tudom — némi félreértésekre szolgáltatott okot. Azért ki kell itt emelnem, hogy a *székesfővárosi vezetéki víz semmi aggodalomra okot nem ad*. A vízművek szűrőképessége annyira tökéletes, hogy a midőn a Duna víze egy gramjában sok ezer, sőt száz-ezer élő csira van is, a vízvezetéki víz gramonként nem tartalmaz többet, mint 4—5, legfőlebb 40—50 csirát, úgy hogy ily szűrési berendezés mellett a koleraveszedelem a víz részéről gyakorlatilag kizártnak tekinthető még akkor is, ha a Duna víze fertőzve van. Egészen más, ha a fertőzött víz egyenesen keveredik a vezetéki vízzel, a mint ez évekkal előbb például Altonában tör-

tént Hamburg mellett, a midőn is e fertőzött vízzel ellátott területen a kolerá exploziószerűen megjelent.

Hogy én forrált vizet iszom, azt nem a mostani kolerától való félelmemben és nem azért teszem, mintha a fővárosi vizet fertőzöttnek vélném; az nálam óvatosságból, talán mondhatná valaki, túlzott óvatosságból eredő szokás.

Ha a kolerá mérgének elterjedéséről mondtak tudjuk, akkor az egyéni védekezés a lehető legegyszerűbbé fog alakulni. Ha valamely helységben kolerá van, akkor mindent, a mit házunkon kívül megérintünk (péncz, közlekedő eszközök, kilincsek stb.) és minden anyagot, a mit házunkba hozunk, gyanusnak kell tartanunk. A védekezés arany szabályai egészen röviden ekként fejezhetők ki:

A kezünket étkezés előtt alaposan mossuk meg és minden kívülről beszerzett olyan tárgyat vagy élelmiszert, a melyről nincs kizárva, hogy kolerás anyaggal közvetve vagy közvetlenül érintkezett, tegyük ártalmatlanná.

A kolerára gyanus anyagokat, tárgyakat aránylag könnyen, különös munka vagy költőség nélkül lehet ártalmatlanná tenni, mert a kolerá csirái nagyon kevésbé ellenállóak. Nemcsak sűtés-főzés pusztítja el őket azonnal, hanem csekélyebb hőfokon is hamarosan elhalnak. 80 C. fokon például már néhány perc alatt elpusztulnak. Az égő tűzhely sütőjébe helyezett kenyér, sütemény, vagy egyéb tárgyak felületén tapadó koleracsirák 5—15 perc alatt ártalmatlanná vannak téve.

Egyébként is a kolerá baktériuma kevésbé szívós aprólény, a mennyiben például ecetben vagy erősen ecetes vízben csakhamar elhal, ugyszintén borban is. De azért ne gondoljuk, hogy a bőséges borivás megóvhat a kolerától, sőt ellenkezőleg. Mert a mértékelen borivás, valamint egyáltalában a gyomor rendes működésének megzavarása etrendi hibák folytán a kolerá iránt fokozza a hajlamosságot. Tudjuk is ennek okát. Az egészséges gyomor nedve ugyanis erősen öli a kolerá csirát, a romlott gyomoré ellenben sokkal kevésbé.

Száz év mulva.

Egy elmés német kiadónak az az érdekes ötlete támadt, hogy megíratta egy sereg európai híró íróval és tudóssal: milyen lesz a világ száz év mulva? Minden író más tárgyról irt, a könyv tehát, mivel az életnek minden részletére kiterjed, egységes képet ad arról, milyennek képzelni huszonkét luczidus fő a száz esztendővel ezután elkövetkező világot.

A könyvet, hogy csak a legismertebb neveket említsük, ezek irták: Hudson *Maxim* (Hiram testvéröccse) a gépek ezeréves birodalmáról irt, *Lombroso* Cézár a bűnökről s az örültségről, *Martin* Rudolf kormánytanácsos a háborúról, *Sutner* Berta a békéről, *Peters* Károly földrajzi író a gyarmatokról, *Ellen Key* az asszonyról, *Björnson* Björn a vallásról, *Eduárd Bernstein* a szociális életről, *Bahr* Hermann az irodalomról, *Kienzl* Vilmos zeneszerző a zenéről; a többi cikk írója nem európai híró ember, de azért nem kevésbé kiváló a maga foglalkozásában s méltó rá, hogy dolgozata a hírességeivel egy könyvben jelenjék meg. Az írók természetesen nem bocsátkoztak mindannyian komoly, tudományosan megokolt jóslásba; olykor a képzelőtehetségüket is szabadjára eresztették, máskor meg tréfálkoztak. De sem a fantázia, sem a tréfa nem egészen mag nélkül való.

A jelenkor, írja Hudson *Maxim*, a mechanikai és vegyi találmányoké és fölfedezéseké, tudományos korszak s anyagi tökéletesedés ideje; utána azonban szociológiai korszak fog következni, az erkölcsi és filozófiai tökéletesedés és a nagyobb fokú fizikai fejlődés korszaka, vagyis: az erkölcsi és szellemi tulaj-

donságok megérése, legnagyobb mértékben virágzó kora... A gonosztevével úgy fognak bánni, mint a belpokkossal: teljesen izolálják. Az elszigetelt emberek jól termőföldön munkás életet fognak élni, de utódjuk nem lesz, mert a társadalom óvakodik attól, hogy gonosztevék vére megfertőzze az egészséges erkölcsű emberiséget... Majd megtalálják a módját, hogy a növények fejlődését villamos erővel fokozzák és gyorsítsák; a ribizke akkorára nő, mint a damaszkuszi szilva, ez meg almanagyságura, az alma olyan nagy lesz, mint most a dinnye s minden sokkal jobb lesz, mint most, sokkal izesebb. A dróttalan telefon átfogja az egész világot s éppen olyan könnyen lehet majd a világ egyik sarkáról a másikkal beszélni, mint most Bosztonból Newyorkkal, Londonból Párisal és Berlinből Budapesttel.

A dróttalan lévszázadról szóló cikkben elmondja *Sloss* Róbert, hogy mindent, a mit most dróton adunk le és kapunk, már a közeli jövőben továbbbithatunk drót nélkül is, sőt ennél többet: a látást is tudjuk majd közvetíteni bármilyen távolságba, vezetékek nélkül, csupán egy készülék segítségével. Ha a tudósok elérik azt az eredményt a dróttalan táviratozás tökéletesítésénél, a melyre törekvésnek, s hogy elérik, az kétségtelen, akkor mindenki magával viheti, esetleg a mellényzsebében is, a telefonját, s beszélhet a kivel akar, a szobájában, a hegyek között, a robogó vonaton, repülőgépen, vagy akár a tenger alatt járó hajón. És ha ezer láb mélységben lesz a föld alatt vagy a tenger fenekén, akkor is láthatja az egész világot s szemmel tarthatja őt is az egész világ. Az ember nem fogja többé újságolvasással rontani a szemét. A villamoson, a földalattin, om-

nibuszon, vagy akármilyen alkalmatosságon utazik, meghallgathatja a beszélő újságot és megtudhatja a napi, a politikai és tőzsdei híreket. A színházi előadást, az istentiszteletet és hangversenyt is meghallgatja ilyen kényelmes módon.

Lombroso azzal rémit bennünket, hogy az örültek száma nagyon meg fog szaporodni, mert most is nagy arányban növekszik. Olaszországban 1880-ban 17.471 örülte számláltak össze. 1907-ben már 45.000-nél többet: Franciaországban harminczhárom év óta ötvenhárom százalékkal növekedett az örültek száma, holott a népesség csak tizenegy százalékkal szaporodott; Angliában 1889-ben minden 10.000 lakóra tizenhatszáz örült jutott, 1893-ban már huszonkilencz, az Egyesült-Államok lakóinak száma megkétszereződött harmincz év óta, az örültek száma a hatszorosára emelkedett. A szellemi betegségek egyre szélesebb körben terjednek s fognak is terjedni mindaddig, míg az emberek alkoholos italt, ópiumot, morfint, kodeint fogyasztanak. A bűnök száma azonban csökkeni fog. A főbenjáró bűnök már most is gyors hanyatlást mutat több országban, de bizonyos, hogy utóbb a kisebb bűnök is megcsappan. A tudomány megbirkózik a bűnrel, s a börtönt átalakítja kórházzá, az erkölcsi betegek kórházává, a kik elkülönítve fognak élni a társadalomtól. Tehát *Lombroso* is hiva a közveszedelmes emberek elkülönítésének, a társadalom preventív önvédelmének.

A háború, mint *Martin* kormánytanácsos kifejti, lehetetlenné válik, mert olyan gyilkos eszközök fognak kitalálni, a melyekkel szemben semmiféle védekezés sem használna. Egyik ország sem mer háboruba keveredni, mert bizonyosan

A kinek tehát gondja van arra, hogy csak főtt- vagy sült élelmiszerekkel éljen, a ki a piacon vett gyümölcsöt is csak párolt állapotban veszi magába és egyéb tápszerekhez (például kenyérhez, süteményhez) tapadható koleraccsírát melegítéssel elpusztítja, az kolera ellen megvédheti a házat.

Ez a védekező eljárás attól az órától fogva megokolt, a mikor alapos a feltevés, hogy a közforgalomban szereplő anyagok vagy tárgyak kolerás méreggel be lehetnek szennyezve.

A mennyire egyszerű, annyira biztos ez az egyéni védekezés, csak következetesnek kell lennünk kivételében.

Mennyire más ez a védekezés, mint a régi, — talán még nem is egészen kihalt — eljárás, a midőn a csatornába zöld gáliczoldatot öntöttek, hogy a kolera onnan ki ne szálljon, aztán nyugodtan élvezték a fertőzött ételeket és italokat.

A társadalom intelligenciájának feladata, hogy a népet a kolera terjedésének utjaira és módjaira kioktassa és így a tudatos egyéni védekezés szükségességét vele beláttassa. Igaz, hogy ez nem könnyű földadat, mert a nép a védelmet a hatóságoktól várja és azt képzei, hogy teljesen meg is védhetik. Pedig a kolera olyan ellenség, a mely ellen nemcsak a hadvezetőségnek, de minden egyesnek is a saját érdekében küzdenie kell.

Bolgárkertészet létesítése Magyarországon.

Magyarország zöldségszükségletének legnagyobb részét mindezekig az országba

vándorolt s itt kertészkedő bolgár nemzetiségű kertészekről szerezte be. Csaknem minden nagyobb városunk, sőt községünk mellett kisebb-nagyobb területeket elég magas áron bérelnek bolgár alattvalók, s azon sajátos kertészkedéssel foglalkoznak s a hozzájuk közel fekvő vidéket ellátják zöldségfélével. Ősszel pedig, mint a fecskék, visszavándorolnak busás keresetükkel hazájukba, vagy ha már egy részük nálunk is telel, pénzét hazájába küldi, mindaddig, míg annyi vagyonhoz jut, hogy hon maradhat.

Igy is valóságos áldás volt itteni munkájuk, mert Magyarországon a zöldségtermelésnek nagyban üzésével ugyszólván senki sem foglalkozott, a termelésnek ezen ágát kellő szakértelem híján nem karolhatták fel, habár ismerve annak busás jövedelmezőségét és közgazdasági fontosságát.

A földmivelésügyi miniszter figyelmét és érdeklődését is magára vonta a termelés azon módja, melylyel a bolgár kertészek sikerrel dolgoznak, mert midőn 1906. október havában Pekanovits Imre, a sebeskőrösi ármentesítő és belvizlevezető társulat főmérnöke és Szent-János község kérvénnyel fordult Darányi Ignác volt földmivelésügyi miniszterhez, melyben a bolgárrendszerű kertészet létesítését kérelmezték, a miniszter kiváló gazdasági érzéke azonnal megsejtette, hogy ez a kezdeményezés szerencsés jövőt rejt magában, életképes eszme, nemes ember-szeretete épen a kivándorlás rákfenéjére hathatós orvosságnak találta, nem hagyta az ügyet hivatalos aktákban heverészni, sem agyon tanulmányozni, hanem merész és szerencsés elhatározással az eszmének

testet adott, utasította a nagyváradi kulturmérnöki hivatalt, hogy ezen öntözési rendszert tanulmányozza és egyben mutasson be tervet.

Ekkor fogamzott meg az eszme Pap Elemér királyi főmérnök, a nagyváradi kulturmérnöki hivatal főnökében, hogy az öntözés kérdése egyesíthető lenne egy nagyjelentőségű gyakorlati czállal: a bolgárrendszerű kertészetnek meghonosításával és magyar embereknek ez irányban való kiképzésével és alkalmazásával.

Szerencsés véletlen, hogy a terv elkészítésével megbízott hivatal vezetője egész lényében szívmagyar ember, ki fajának jólétét szíve melegével, fáradhatatlan buzgalomával és fényes tehetségével iparkodott — nagy elfoglaltsága mellett is — előmozdítani, mert ezen nemes buzgalom nélkül mégis csak erőtlennül száradt volna el az a sok oldalról megnyilvánult igyekezet.

A miniszterium felhívására Pap Elemér királyi főmérnök oly szakszerű s igazán meglepő véleményt adott, hogy azt a miniszterium — bár sok ellenvetés után — de utoljára is teljes egészében elfogadta. Az előmunkálat 1905. évtől 1908. évig tartott, míg a terv megvalósult, mert a nép bizalmatlansága is nagy akadály volt. 1908. december havában a földmivelésügyi miniszter 17000 korona állami segílyt engedélyezett a telep létesítésére, továbbá 10 évig évi 1300 koronát. 1910. évre pedig még 8000 koronát.

Ezen összegekből szivattyugépet, gépházat, szerszámraktárt, magraktárt, kutat, a telepen alkalmazott vezető kertésznek kertészlakot és annak berendezését is kellett létesíteni.

elpusztulna az ellenféllel együtt, bármennyivel erősebb is. Hadsereget mégis kell tartani s a védőerő legfontosabb része a léghajóraj lesz, a sebezhetetlen páncéllal borított levegő-óriások serege. Egy-egy hadi léghajó terjedelme legalább 300.000 köbméter, sulya 200.000 kilogram s ezer embert tud szállítani rövidebb utra, hosszabb utra hatszázat. Minden léghajós egyuttal katona is, de háborút nem visel egy ország sem. Nem lehet. A *békkéről* körülbelül ugyanezt írja *Sutner* báróné.

Száz év múlva, írja *Ellen Key*, nem lesz női kérdés, mert addig minden női problémát megoldanak. Az egyénieskedő, eredetiséget hajhászó nőket pedig beoltják valami közömbösítő szérummal, hogy újabb ötletekkel és aspirációkkal meg ne zavarhassák az immár elért társadalmi békét. Száz év múlva nem lesz az asszony egyuttal anya is, csak azok fogják az emberiség számát növelni, a kik önként vállalkoznak rá s a kiket az orvosok alkalmasnak találnak. A nő és a férfi munkája egészen egyforma lesz: hat órai alvás, hat órai munka, hat óra a parlamentben és hat óra a társaságban. Mert a nap száz év múlva is csak huszonnégy órából fog állani. A parlament állandóan tárgyal és ott döntik el, mekkora gombostűt készítsenek a gyárak, miből csinálják az ételt pótló pilulákat, hány gyermekre van szüksége az országnak stb. Ezért kellene az asszonyok a parlamentben. A ki elvégezte az iskolát, nyomban tagja lesz a parlamentnek, még ha hülye is. Erre azt mondják, hogy humanizmus és az emberi jogok elismerése. Az elitelt gonosztevőket azonban kizárják a törvényhozás házából. *Házasságot* nem fognak kötni, írja *Dyx* Dóra, mert ezt az intézményt

eltörölték, hogy kiirtsák az érdekházasságot. A kik egymásé akarnak lenni, nem fognak száz meg száz embert odacsődíteni arra a helyre, a hol egymásé lesznek: a templomba vagy az anyakönyveshez, hanem elbujnak a világ szeme elől s titokban élvezik a boldogságukat azok, a kiknek a testükből kisugárzó radioaktív sugarak elárulták, hogy szeretik egymást. Ez a kisugárzás lesz a kölcsönös vonzódásnak legbizonyosabb jele és senki sem kíván majd olyan valakivel egyesülni, a kinél a szimpátia kisugárzását nem látja. Tehát nem lesz többé sem boldogtalan szerelem, sem boldogtalan házasság.

A huszonegyedik század *vallásosságáról* irván, rapzódikus cikkében azt a krisztusi jövendölést üjítja föl *Björnson* Björn, a mely az *egy akol, egy pásztor* eljövetelet jósolta meg a világnak. A jövő század *társadalmáról* szóló tanulmányában megjósolja *Bernstein*, hogy a vagyonbeli nagy különbségek föltétlenül el fognak tűnni, mert a munka nélkül való pénzszerzés forrásai nem folynak többé a magánemberek pénztárába. A föld és termésének tulajdonjoga részben átmegegy a magánember kezéből a közösség birtokába, részben pedig a magántulajdon keretén belül elégti ki egyuttal a közösség jogos érdekeit is. A munkabért, mivel fizetett munkára mindig lesz szükség, munkaadóból és munkásokból alakult hivatal fogja megállapítani, a mely lehetetlenné teszi az ugynevezett éh-bért. Ugyanez a hivatal fogja a munkaidőt is megállapítani. Ez a munkásdemokrácia diadala.

Az *irodalom*, írja *Bahr* Hermann, elsősorban főmotivumában fog száz év múlva a mostani irodalomtól eltérni. A mai irodalom fő-

motivuma, leplezetlenül és bevallottan: a honorárium. Az író ír, hogy megfizethesse a házbért, a háztartást s a mi egyéb még kell. Ez a motivum száz év múlva megszűnik. Az írónak nem kell írnia csupán azért, hogy az éhenhalást elkerülje, s az irással különben sem gyarapítaná a jövedelmét. Az irodalom ugyanis — megszűnik. A költött történetek és az író személyes élményei nem érdeklik a közönséget, a mely regényt, elbeszélést, költeményt nem olvas. Az író nem irással keresi meg a kenyerét, hanem olyan pályára lép, a melyen kelendő árut vagy munkát produkálhat. Azután, idők multán, ismét akad majd valaki, a ki azért ragad tollat, mert lesz mondanivalója s akkor újra megszületik az irodalom. A színházi tréfás képet rajzolt *Bruckhard* Max, de ez csak külsőség, a jövő színházának csupán technikai átalakulását mutatja, míg *Kienzl* Vilmos a jövő század zenéjéről komolyan nyilatkozik.

— Száz év múlva, mondja, alig tudnak már valamit, a mi zenei klasszikusainkról és romantikusainkról. Csak a zenetörténelemben tanulnak róluk a középiskolai diákok, a nélkül azonban, hogy eleven képet alkothattának maguknak a muzsikájukról, mert hangrendszerünk egészen más alapokra helyezkedik át addig. Azt a zenét, a mely a temperált hangrendszerben mozog, egyáltalán nem tudják majd megérteni.

Ime, ez a kép alakul ki a tudósok jövendőmondásából. Nem nagyon élénk és nem tökéletes kép, de kétségtelen, hogy érdekes körvonalakat mutat.

Ime a telep Nagyvárad alatt készen áll.

A telep, mely 32 kat. hold a Sebes-Körös partján terül el Nagyváradtól néhány kilométerre, tehát fogyasztási piacra közelében.

Már az első évben 24 család kereste kenyerét bolgárrendszerű kertészkedéssel, de ezek még némi bizalmatlansággal viseltettek az eredmény iránt; míg ma már valóságos verseny folyik a telepberletekért, mert még egyszer akkora terület is kevés lenne a kínálkozók befogadására.

Most is csak 24 család foglalkozik ott konyhakertészettel, mert több hely nincs. Már az első tanulóévben családonként 200—1000 koronáig menő jövedelem éretett el. Egy család által bérelt terület maximuma ez időben 2 hold, mert 2—3 tagu család két holdnál nagyobb területet megmunkálni már képtelen.

Az állam a telep céljaira szolgáló 32 kat. holdat holdanként évi 64 koronáért bérelte ki 10 évre Szent-János községtől.

Telepbérlő első sorban csak szentjánosi lakos és magyar honos lehet. A bérlők által fizetendő összeg nagyságát a földmivelésügyi miniszter határozza meg, a mely jelenleg, s talán még jövőre is 64 korona kat. holdanként, tehát ugyanannyi, mint a mennyit az állam fizet érte a községnek.

A telep működése már is érezteti közhasznú áldásos hatását, mert a zöldségfélék nagy választékban állanak a fogyasztó közönség rendelkezésére s azok ára jelentékenyen leszállott e vidéken.

A telepen termelt áruk egyforma kosarakba és csomagokba rakva már kialakult ár mellett szentjánosi fuvarosok által szállíttatnak Nagyváradra, tehát új alkuk nem is történnek.

A telep 1 holdnyi kísérleti telepén termelt paprika oly remek volt, hogy az állam részére rendeltek magokat kg.-ként 50 koronáért.

A vételt sok alku előzte meg, amennyiben kilogrammonként 50 K helyett csak 10 K-t akart a kincstár eleinte fizetni. Később bolgár kertészek jöttek paprikamagokat venni, egy darab paprikának árát természetesen 1 koronában szabták meg, a konkurrenzia elnyomása okáért.

A telepen termelt zöldségfélék szakcsereű kezelés folytán jobb ízűek és tartósabbak is, mert a bolgár kertész túlöntöz, s azért termelvényei nem állanak el s többé-kevésbé izetlenek.

A bolgár kertész az egész termelvényt őszzsel kénytelen piacra venni, míg a telepen termelt áruk egész télen át is jól eltarthatók, úgy hogy télen nyolczszoros árt is kaphatnak érte.

Pap Elemér főmérnök a bolgárkertészetet teljesen elsajátított magyar embert szerzett a telep vezetésére és az emberek kioktatására.

A palántanevelés feladatát úgy oldotta meg, hogy az első évben a palántát az érdekelteknek ingyen szolgáltatva ki, míg a jövőben kötelesek a bérlők 10 napszámot évenként ingyen teljesíteni a palántanevelésnél, ezért kapják a palántát. Azonban a palánta önálló nevelésére már most szoríttatnak a bérlők, hogy a követ-

kező években már csak a helyet és eszközöket kapják a neveléshez.

A trágyaszükséglet beszerzése a városban elhelyezett lovassági kaszárnyákból vétetett tervbe, de ebben a nagyváradi káptalan megelőzte a telep létesítőt, s így hát megint a terv óriási akadály előtt állott, a mit Pap Elemér kir. főmérnök és a telep kertésze élelmessége legyőzött, úgy hogy a helybeli fuvarosokkal történt megállapodás szerint trágya is kerül már bőven.

A telep szivattyugépének benzinszükségletét a bihar-szilági olajipar részvénytársaság szolgáltatja, kedvezményes áron (fél ár).

Lopások megakadályozása okáért egész sajátos közigazgatás és biráskodás létesült a telepen.

A telepen termelt kerti növények értékesítése tekintetében is Pap Elemér főmérnök adta meg az utbaigazítást, úgyszólván a telep hasznosításának összes részletkérdéseit mind ő oldotta meg.

A bolgárok kis méretű csatornákkal dolgoznak, míg a telep jóval nagyobbakat alkalmaz. 10—15 holdig jó a bolgárok öntözési rendszere. Az egész 32 kat. holdnyi telepre 32 liter víz kell másodpercenként, vagyis holdanként 1 liter.

A földmivelésügyi kormány a szentjánosi telep mintájára Siófokon is létesített bolgárrendszerű kertészetet, melyet évi 27.000 koronával támogat; még Szegeden létesítendő telepre 60.000 korona államsegélyt helyezett kilátásba, azonban a telep megvalósítása még mindig vajudik.

A tőzeg szerepe az iparban és az elektrotechnikában.

A tőzegnek, mint tüzelőszernek, alkalmazását ismerjük. Ez elé azonban szoros korlátokat von nedvessége. A levegőn szárított tőzeg ugyanis átlag még 20—25 százalék, azaz súlya negyedrészenek megfelelő vizet tartalmaz, jól kiszáritás után is, mert ellenkező esetben természetesen még több víz marad vissza. Mint-hogy pedig ez a viztartalom egyrészt az égőképességet csökkenti, másrészt pedig a szállítási költségek fokozására bír nagy befolyással, azért a tőzeget csak termelési helyéhez közel lehet fűtőszernek használni, mert messzebbre való szállítása oly sokba kerülne, hogy nem versenyezhetne más, kevesebb viztartalmú fűtőanyaggal.

Próbáltak ugyan e bajokon segíteni. Gépeket szerkesztettek, hogy velük a tőzegvágásnál a kézi munkát helyettesítsék s ezzel el is értek némi olcsóbbodást, de nem akkorát, a mi a tőzeg szállítását nyereségesé tehetné volna. A mesterséges szárítás sem fizeti ki magát, úgy hogy eddig még jóformán minden kísérlet sikertelen maradt s a bajor államvasutak éveken át fáradoztak azon, hogy az Alpeselek északi nyulványaiban, a felsőbajorországi fensíkon elterülő óriási tőzegtelepeket a lokomotívfütés céljaira használják föl. Külön mozdonyokat építettek e célra nagy tüzelőtérrel, de eredménytelenül. S bár ez a balsiker a többi államokat nem rettentette vissza a további kísérletezésektől, sőt, úgy halljuk, Oldenburgban máris sikerült jobb eredményeket elérni, de ennek alig van nagyobb közgazdasági jelentősége, még ha igaz is.

Ezeknek a tapasztalatoknak tulajdonítandó, hogy újabban műszaki téren egészen más oldalról próbálják szemügyre venni a kérdést. Legutóbbi időben ugyanis azzal foglalkoznak, hogy a tőzeget gázfeszítőkben égessék el s a gázt használják fűtési célokra. Ezek a lépések nagyjából már eredménnyel is jártak, csakhogy az a baj, hogy a gázt sem lehet szállítani már pedig mit kezdjenek a gázzal,

mint ipari erővel, egy néptelen tőzegvidéken, ahol nincs semmi ipar?

Kokszot is kezdtek már tőzezből előállítani, de ez sem vált be valami fényesen. A tőzeg nagyfokú likacsossága folytán ugyanis a koksz is likacsos lesz, s így könnyen meggyulad magától. A tőzegnek ez a likacsossága érthető, ha meggondoljuk, hogy a tőzegföld bizonyos növények elporlása után képződik, még pedig, mint kiszámították, oly gyorsasággal, hogy száz év alatt a tőzegréteg 0.75 méterről 2 méterre növekedhetik. Ez a gyors képződés teszi évekre hosszú sorára kimeríthetlenné energiaforrássá a tőzeget.

Dr. Frank Adolf, kiknek a tőzeg ipari feltárása terén halhatatlan érdemei vannak, pontos számításokat tett az ipari erőcélokra kihasználható tőzeg energiamennyiségére vonatkozólag. E számítások szerint egy négyszög-mértföld tőzegtelen elég arra, hogy 65 éven át 10.000 lóerejű energiát szolgáltatson.

De a tőzeg erőcélokra való kihasználásának ideje még nem érkezett el. Annál több más ipari termék van, melyekké már is földolgozzák a tőzeget. Így például papirhoz teljesen alkalmas anyagnak bizonyult, a mi oly korban, melyben a papirfogyasztás oly óriási, hogy rongyon kívül már a farost is alig képes elegendő anyagot szolgáltatni a papírrá való feldolgozáshoz, s már is újabb szurrogátumok után néznek, igen fontos körülmény. Olcsóbb papírfajtákká, csomagoló papirokká, melyekhez eddig is részben vagy egészen kőszőrüköveken finomra reszelt fapépet használtak, a tőzeg éppen oly jól dolgozható fel, sőt annival előnyösebben, mert dezinficizáló hatása tavol tartja a rothadást gerjesztő anyagokat. A mellett szétzúzása alatt barna lug áll elő, melyből barna festékanyagot készítenek, illetve vízzel kezeve. Ha még bizonyos földsókat adunk hozzá, kitűnő nyomdafestéket nyerünk, melyet ólom- és cinkfehérről olajfestékek lehet használni.

Sőt az építőipar is megtanulta újabban a maga céljaira értékesíteni a tőzeget. Egyfelől ugyanis bizonyos hevítés mellett való szilárd összehajlásra és enyves víz hozzáadása után mesterséges fát készítenek belőle, melyet pádimentumokhoz használnak gipsz helyett, másrészt pedig tőzeg segítségével likacsos téglákat égetnek, a melyeknek jelentősége a hygienikus építkezéseknél, a hol a jó ventiláció az első követelmény, nem szorul bővebb bizonyításra. Az ily téglák előállításánál az anyagot tőzeggel keverik, s aztán ép úgy préselik, vágják, szárítják és égetik, mint rendesen. Az égetésnél a tőzeg kiég, a helyén finom csövek maradnak vissza, úgy hogy a téglá rendkívül likacsos lesz s a mellett azzal az előnnyel is fog bírni, hogy a hangot jobban tompítja, mint a közönséges téglá, ennél sokkal könnyebb s a diszítésre jobb felületet szolgáltat.

Figyelemre méltó feldolgozási módja a tőzegnek az újabban mindjobban terjedő tőzegfedél is. Ez egy sajátoszerű masszából áll, mely mintegy 14 százalék tőzeget tartalmaz, a mi nagy ruganyosságot s összeállítást biztosít a fedélnek, melynek legértékesebb tulajdonságai, hogy nyáron hűvös, télen jó meleget tart.

A mezőgazdaságban a tőzeg a repácukorgyártás bizonyos hulladékaival keverve, az úgynevezett melasse-lisztakarmányt adja, melyet sok gazdasági állat kedvel. Trágyaszerekhez keverve pedig szintén hasznos tényező, mert sok műtrágya és trágyasó van, mely nedves időben összecsomósodik s azért nehezen hinthető el, különösen gépekkel, míg a tőzeg hozzáadása megszünteti e hátrányos tulajdonságot, mivel utóbbi a növények legszükségesebb tápszerében, lényegben is igen gazdag, tehát alkalmazása kettős előnnyel jár. Légenytartalma miatt keverik a tőzeget sokszor hal- és hushulladékkal is, s így kitűnő műtrágyát nyernek belőle.

Gyufák gyártásánál a tőzeg Svédországban, a hol oly óriási a gyufaipar, hogy már is egész erdősegek estek ennek áldozatul, előnyösen helyettesíti a rendkívül megrágtatott fát. E célból, vizsajtoló gépek segítségével, a tőzeget pálczikákká préselik s aztán, mint a faszálakat, ellátják a gyuló anyaggal. Sőt ily gyufáknak az a jó tulajdonságuk is van, hogy könnyebben lobbannak, nincs szükségük parafinnal vagy kénnel való impregnálásra.

Általában a vegyi ipar huz leg több hasznát a tőzezből. Egyéb vegyi termékek közt

még eczetsavat, paraffint is készítenek belőle, sőt alkoholt is állítottak már elő tőzgeből, a mi nek roppant jelentősége van, mert a nagy kereskedelmi értéket képviselő s az iparban tömegesen használt alkohol, bizonyos eljárások mellett, élelmi czikkékké is feldolgozható. Ha tehát lehetséges a fa vagy tőzeg sejtjeiből alkoholt nyerni, úgy nyitva van az út arra is, hogy fából és tőzgeből élelmiszereket gyártunk. Sajnos, a tőzegen szeszszé való átváltóztatása a laboratóriumokban még csak kis mennyiségekben sikerült, a tömegesebb, gyári uton való előállítás, még eddig legyőzhetetlennek látszó nehézségekre ütközött, bár legújabbban annak is híre jött Amerikából, hogy egy kanadai vegyész megtalálta a módját a szesz nagyban való előállításának a tőzgeből.

Mindez azonban a tőzeg legfőbb ipari rendeltetését nem meríti ki, mert a felsorolt iparágak sohasem fejlődhetnek oly nagy jelentőségre, hogy a világ óriási kiterjedésű tőzegtelepeinek észszerű kihasználását ténnek lehetővé. Sokkal okosabban oldották meg a kérdést a hollandok csatornázás és tőzeg megművelése útján.

Már a XVII. században Hollandiában meg szokott dolog volt a tőzegtelepekre csatornát vágni. Az így nyert tőzeget tüzelésre használták. A csatornába aztán oldalt lecsapoló csatornákat eresztettek, melyek a határos lapok vizét levezették, szárazra fedték, s a megművelésre alkalmassá tették. Virágot, zöldséget s más gazdasági terményeket termesztettek bennük, melyeket a szomszédos városok piacaira, vagy a nagyobb kikötőhelyekre szállítottak.

Ezekben a régi időkben, a mikor még ipari fejlettségről szó sem lehetett, a lőpor ily értékesítése ellen nem is lehetett kifogas. Azért 1788-ban a porosz kormány is e példát követte s tőzegásókat hozott Hollandiából, hogy Brandenburgban hasonló módon varázsolják kertté a lapvidékeket, csatornákat ássanak a természetnyek piacra szállíthatása végett. Ott azonban nem sikerült egy dolog, mint Hollandiában, a hol 50 év alatt nem kevesebb, mint 360 kilométer fő hajózási csatornát s valami 700 kilométer mellécsatornát nyitottak, összesen mintegy 40 millió korona költséggel, míg ma az összes csatornák hossza több mint 4000 kilométert tesz ki.

A Németországban tapasztalt balsiker arra birta 1871-ben Nacart földművelésügyi titkos tanácsost, hogy elsőnek mutasson rá arra, miszerint a tőzegtelepek értékesítése csak egyetlen módon érthető el, ha közepettük ipari centrumokat teremtenek.

De Nacart tanácsai nem találtak meghallgatásra, a mi nem is csoda, mert abban az időben villamos iparról még alig esett szó. Az elektrotechnika kifejezését és fogalmát csak később, 1877-ben alkotta meg először a hírneves Siemens.

Csak mikor Frank tanár, a német káliipar megteremtője, karolta fel az eszmét, s ismét és ismét erőlesen szólalt fel abban az értelemben, hogy a tőzeghordás egyetlen korszerű megoldása az, a melyet az elektrotechnika számára kijelöl, akkor látták be végre Nacart törekvéseinek helyességét, úgy, hogy a Siemens és Halske cég felállította hatalmas villamos művét az ugynevezett zürichi tőzegtelepen, a melynek megnyitása most áll küszöbön.

Itt az eljárás abból áll, hogy a tőzgeből gázt fejlesztenek s a gázgenerátorokat természetesen szintén tőzeggel fűtik. A gázzal gázgépeket hajtanak, a melyek ismét a dinamogépeket hozzák működésbe, melyek a villamos áramot fejlesztik. Így lett a tőzgeből villamosság. Az áramot 50 kilométer periferiában vezetik be a körülvekvő városokba, hogy azokat, köztük Zürichet, Emdent, Wilhelmshavent stb. világítással és erővel szolgálják ki. Azonkívül azonban magán a villamos mű helyén is mindenféle gyárak fognak kétségkívül keletkezni, hogy az olcsón nyert villamos erőt használják fel gépeikhez. A villamoság fejlesztéséhez szükséges tőzeget úgy vágják, hogy egyúttal csatornákat is képezzenek, melyek a villamos művektől a tengerig vezetnek. Ezzel az ipari területen előállított termékek számára kényelmes vízi utat is biztosítanak, mely a kivitel s az áruk vasuti felrakodását lényegesen megkönnyíti.

Ezzel természetesen a lapvidék természeti képe is megváltozik, de ez semmi azokhoz a milliókra menő értékekhez képest, melyeket ez uton nyerni fognak.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Hivatalos órák naponta délután 2—6-ig.

Értesítjük tagjainkat, hogy egyesületünk és szövetségünk ügyésze, **Dr. Hajós Jenő**, minden kedden délután 2—4 óráig egyesületünk helyiségeiben, más napokon délután 3—6 óra között irodájában (VI. Podmaniczky-u. 29.) található.

Felhívjuk a t. Tagtársakat, hogy küldeményeiknél a postatakarékpénztári csekkre tagszámukat feljegyezni sziveskedjenek, hogy ezáltal a küldemények kezelése megkönnyítettessék s a hasonló névek folytán előállható esetleges tévedések kikerülhetők legyenek.

Lapunk terjedelmét megnagyobbítván, módunkban áll a kartársak érdekeit érintő közleményeknek a megfelelő ormában teret nyitni, felkérjük tehát a t. kartársakat, hogy ezentul akár az összességet, akár az egyes kategóriákat érdeklő értesítéseikkel, vagy közlendőkkel a szerkesztőséget megkeresni sziveskedjenek, amely azokat megfelelő formában közölni illetve elhasználni fogja.

Kartársi üdvözléssel

A szerkesztőség.

Lapunk akadálytalan kézbesíthetése czéljából felkérjük tagtársainkat, hogy mindenkor pontos lakcímüket, továbbá rangjuk és beosztásuk változását a kiadói hivattal haladéktalanul közöljék.

A Vasuti Altsztek Országos Otthona értesíti t. tagjait, hogy helyiségeiben: Budapest, VIII. Festicsh-u. 4. sz. I. 18. alatt (Máv. nyugdíjház a keleti p. u. mellett) kényelmes vendégszoba áll a t. tagok rendelkezésére. A vendégszoba egy 24 órára személyenként 1 korona 40 fillér díj mellett vehető igénybe.

A munkács-beregkövesdi vasut ügyében Bernovics Gusztáv városi mérnök és Gergely Albert dr. már beadták a terveket és költségvetést a minisztériumban és egyúttal az építés engedélyezését kérték.

A podolin-orlóvi vasut kiépítéséhez Sáros-megye közgyűlése 200.000 kor. hozzájárulást szavazott meg.

Lapunk terjesztése.

Tagjaink nagyon jól ismerik egyesületünk és a vele kapcsolatos szervezetünknek működését, ismerik azt az emberbaráti czélt, melynek szolgálatában állunk, mert maguk veszik igénybe azokat a kedvezményeket, melyeket nemcsak a tagok, hanem hozzátartozóik is élveznek.

Arra nincs is szükség, hogy napról-napra ezt magyarázzuk nekik, mert ők amugy is tudják mit várhatnak jóléti intézményeinktől.

Nekik nincs szükségük arra, hogy figyelmesszük őket arra, amit ezen intézmények adnak, mert naponta látják, hol és mily irányban istápoljuk azokat, akik a szabályok szerint erre jogosultak.

De vannak sokan, akiknek mindarra égető szükségük van, amit mi tagjainknak nyújtunk, a nélkül, hogy tudnák, hová forduljanak ilyen kedvezményeknek megszerzése illetve a maguk és családtagjaik részére való biztosítása czéljából.

Lapunk az, mely szószólója az egyesület érdekeinek, melyből mindenki olvashatja, hogy mi a hivatása jóléti intézményünknek. Ezt a lapot kell tehát mennél szélesebb körben megismertetni azokkal, akiknek szükségük van oly anyagi istápolásra, melyet a maguk erejéből képtelenek maguknak biztosítani.

Tagjainknak tehát, akik ezt a lapot díjtalanul kapják, már saját jól felfogott érdekükben is kötelességük lapunkat ismeretségi körükben terjesztetni, és környezetüket figyelmeztetni arra, hogy egyesületünk útján ők is hozzájuthatnak mindazokhoz az előnyökhöz, melyekre úgy nekik mint családtagjaiknak szükségük van.

Ezzel nemcsak azoknak tesznek jót akik mindezeket az előnyöket biztosítják maguknak, hanem közvetve maguknak is, mert mennél többen tömörülünk a közös célok elérésére, annál könnyebben és annál hamarabb tudjuk azokat megvalósítani, még pedig oly újabb előnyö elmérése mellett, melyek megvalósításk egyedül a tagok számától függ. Ezért legyen minden tagnak gondja arra, hogy új tagokkal gyarapítsa egyesületünket.

Ehhez pedig semmi különös fáradság nem kell, elég ha lapunkat tovább adja. Annyi közérdekű dologgal foglalkozunk, hogy bárki is szívesen olvassa lapunkat és így megtalálja benne azt is, ami őt érdekli, vagy mire neki is szüksége van. Mert még az is, aki koránál fogva már nem lehet egyesületünk valamelyik csoportjának tagja, élvezheti a balesetbiztosítás kedvezményét, melyre kivált olyanoknak, akik utaznak, vagy veszélyes foglalkozást üznek, okvellen szükségük van.

Ezért havonta csak **egy koronát** kell fizetnie és megkapja lapunkat díjtalanul, részesül jogsegélyben, s ezenfelül halált vagy állandó teljes munkaképtelenséget okozott balesetnél **2000 korona**, — részleges állandó jellegű munkaképtelenség esetén pedig ennek megfelelő hányad arányában kárpótlást nyer.

Minden egyes tagtársunknak érdeke, hogy ismerőseit, rokonait a lapra figyelmeztesse és a lap előfizetésére buzdítsa, mert minél szélesebb körben terjed el lapunk, annál messzebbre terjesztheti ki működését egyesületünk is és minél többen ismerik meg lapunk révén egyesületünk áldásos munkáját, annál többen fognak ezen a réven is rendes egyesületi tagokul beiratkozni. És minél többen lesznek az ilyen előfizetők, annál terjedelmesebb, jobb és tartalmasabb lapot adhatunk. Ami szintén mindnyájunk javára válik.

Értesítjük tehát az érdeklődőket, hogy **lapunk előfizetési ára balesetbiztosítással együtt havonként egy korona, negyedévenként három korona, fél-évenként hat korona, egész évre tizenkét korona.**

Egyesületünk négy csoportja bármelyikének tagjai természetesen díjtalanul kapják a lapot.

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyeresé-
részesedés.

„Dordrecht”

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi dekretummal.

Részvénytőke:
4,000.000 korona.

Magyarországi fiók:
Budapest, V. Marokkói-utca 2. sz.

Igazgató: **Robitsek Henrik Ferencz.**

A „Dordrecht” az egyedüli társaság, mely törvényesen kötelezte magát, hogy **magyarországi üzletének díjtartalékait magyar értékekben helyezi el.**

*Referenciák: Magyar Államos Hitelbank,
Pesti Magyar Kereskedelmi Bank
Budapesten.*

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.

VÁSZON-, FEHÉRNEMÜ-ÁRUHÁZ

BODÓ ÉS NEMES BUDAPEST

A BAROSS-SZOBORRAL
SZEMBEN.
(A KÖZPONTI PÁLYA-
UDVAR TÖRSZOMSZÉD-
SÁGÁBAN).

Áruházunk kizárólag jobb minőségű, kipróbált és feltétlen megbízható árucikkeket nyújt a vevőközönség rendelkezésére, miért is az összes eladott áruk jó- és színtartóságáért felelősséget vállalunk. Eredeti végből, vágott anyagmintákat az alább jelzett vászon, sifon, kanavászok és damaszt árúkból, ugyisint a férfi ing és női bluzra való eredeti angol zefírből kívánatra készítséggel küldünk. Allandóan nagy választék férfi-, női- és gyermek-harisnyákban, valamint különféle matrózingekben. — Menyasszonyi és férfi kelengyék a legszebb kivitelben állandóan raktáron.

Vásznak fehérneműekre. 1 vég 23 méter.	Sifon, 1 vég 23 méter.	Lepedővászon, varrás nélkül
Pamut creász 74 cm. széles ára 9.50 kor.	Madepolán, mosott, 20. szám ... ára 15.— kor.	Gyepen fehérített, középvastag . . . ára 18.— kor.
Magyar vászon 74 > > > 13.— >	Madepolán, mosott, 50. > > > 16.50 >	Rózsahegy, erős szálú . . . > 22.— >
Magyar vászon 84 > > > 14.— >	Madepolán, mosott, 100. > > > 18.— >	Szepességi, kiváló jó minőség... > 26.— >
Hattyu vászon 84 > > > 17.50 >	Sifon D. 52. szám > 23.— >	Vászon alsó nadrágra.
Fehérnemű vászon 84 > > > 20.50 >	Sifon S. 54. > > 27.50 >	Késmárki erős, tartós minőség... ára 15.— kor.
Kelengye vászon 84 > > > 24.— >	Kanavász- és damaszt-árak ágyhuzatra.	Szepességi sodrott szálú > 18.50 >
Fonál vászon 84 > > > 26.— >	Csikos damaszt, 1 vég 23 méter ára 21.— kor.	Köpper, 1 méter —.96, Csinvat, 1 m. > 1.20 >
Eredeti rumburgi vászon minden minőségben.	Virágos damaszt, 1 > > > 23.— >	Asztalneműk és törülközők.
Paplanlepedő-vászon 180 cm. széles, 2.—, 2.50 kor.	Czernázott kanavász, 1 vég 23 m. > 15.— >	6 szem. fehér étkező készlet 6, 8, 10, 12, 18 kor.
Kész paplanlepedő ára 7.—, 8.— kor.	Rumburgi lenkanavász, 1 vég 23 m. > 20.50 >	6 szem. kávé készlet . . . 3, 5, 7, 9, 12, 16 >
Kész lepedő varrás nélkül. 2.50, 3.— >	Angin belső huzatra 1 vég 15.—, 18.—, 20.— >	Dam. törülköző tucatja . . . 8, 10, 12, 16 >

Saját műhelyünkben készült uri- és női-fehérneműk, tartós anyagból és elsőrendű elkészítéssel.

Fehér, puha mellű férfi ingek.	Női ingek.	Férfi alsó nadrágok.
A. minőség, szép mintás mellű ára 3.50, 4.— kor.	Madepolán egyszerű kivitel ára. 2.60, 3.— kor.	Csinvat, francia gombos szabás. ára 4.— kor.
M. minőség, remek damaszt elővel, ára 5.— >	Madepolán díszes ára 4.—, 5.—, 6.— >	Csinvat, füzös, szabás. > 3.— >
D. minőség, angol piké betéttel . . . > 6.— >	Vásong-ing kézi himzéssel. ára 4.—, 5.— >	Köpper ára gombos 3.20, füzös 2.60 >
Fehér, sima mellű férfi ingek.	Rumburgi vászon díszes kivitel 8, 10, 12.— >	Nyári puha színes ingek.
A. minőség ára 3.50 kor.	Női hálókötös.	2 vagy 1 gombos nyakkal.
M. > > > 4.50 >	Szegélyes ára 2.60, 3.— kor.	Eredeti angol zefir ára 5.50, 6.50 kor.
D. > > > 5.50 >	Himzéssel > 4.—, 5.— >	Zefir, megbízható jó minőségű > 4.—, 5.— >
Színes férfi ingek.	Díszes kivitel ára 6.—, 8.—, 10.— kor.	Rövid nyári nadrág ára 1.50, 2.—, 3.— >
Eredeti angol zefir ára 5.—, 6.— kor.	Férfi háló ing.	Fürdőruhák urak és hölgyek részére. Váll plédék minden minőségben
Francia karton > 4.—, 4.40 >	A. minőség, színtartó szegélydíszszel, ára 3.50 kor.	
Mosó karton ára 3.50 >	M. > > > 4.40 >	

Nyakkendők és utazó takarókból állandóan dús választék.

Vidéki megrendelések utánvétellel küldetnek, csomagolás és szállítólevél nem számítatnak és 20 koronán felüli megrendelések bérmentve eszközöltetnek. A meg nem felelő árukat visszavesszük, értékét visszafizetjük.

A M. Á. V. t. tisztviselői és alkalmazottai a szabott árakból külön 10% árkedvezményben részesülnek.